

Сек'юритизація міграції в Європі: процеси, впливи, шляхи десек'юритизації

Анотація:

Ця стаття спрямована на розкриття концепції сек'юритизації та її застосування до міграційного процесу в Європі. Досліджуються внутрішні та зовнішні чинники, які каталізують це явище, ретельно аналізуються його наслідки. С стаття завершується пропозиціями стратегій для десек'юритизації дискурсу щодо міграції.

Ключові слова: Дослідження безпеки, Копенгагенська школа, Міграція, Сек'юритизація, Європейський Союз

Вступ

Сек'юритизація — це процес вивчення проблем як загроз, що потребують забезпечення підвищеної безпеки та вимагають негайних та надзвичайних дій. Цей підхід був винайдений в Копенгагенській школі. Він досліджує те, як проблеми та загалом явища розглядаються як екзистенційні загрози з метою підтримки екстраординарних дій, які можуть обійти звичайні політичні процеси чи соціальні норми. Процес сек'юритизації показує, що, на відміну від традиційного розуміння безпеки, такі інтерсуб'єктивні безпекові концепції як екзистенційні загрози не є об'єктивною даністю, а навмисно сконструйовані політиками.

Процес сек'юритизації містить наступні основні кроки:

- Фреймінг (обмеження рамками): Наратив щодо міграції, що навмисно конструюється політичними діячами, владою, медіа, силовиками чи впливовими особами, які підкреслюють можливі загрози, які міграція становить для економічної стабільності, культурної ідентичності та громадської безпеки. Представлення міграції як екзистенційної загрози вимагає саме такого фреймінгу.
- Наголос на нагальність: Прихильники сек'юритизації намагаються маргіналізувати міграцію, класифікуючи її як таку загрозу безпеці, яка виходить за рамки звичайного політичного дискурсу. Наголос на терміновість вирішення питання означає, що відповідь на можливу загрозу вимагає термінових заходів.
- Виправдання надзвичайних заходів: Вжиття екстраординарних заходів може бути санкціоноване після сек'юритизації міграції. Під приводом збереження національної безпеки ці заходи можуть включати суворий прикордонний контроль, посилення нагляду, надзвичайне регулювання або військове втручання.
- Прагнення схвалення: Для досягнення успіху наратив прихильників сек'юритизації має бути зрозумілим і прийнятим цільовою аудиторією. До цієї аудиторії можна віднести широкі кола громадськості, відповідальних за прийняття рішень осіб, міжнародні організації та інших політичних гравців.

Пройшовши ці етапи процес сек'юритизації може бути або успішним, суттєво змінюючи політичний ландшафт, змінюючи баланс між свободами й безпекою, а також переформатовуючи суспільний дискурс, або ж він може закінчитися невдачею.

Внутрішні фактори

Сек'юритизація міграції не є новим явищем — вона існує десятиліттями. Однак, особливо після громадянської війни в Сирії, її ескалація досягла загрозливих масштабів, наблизившись до точки потенційного повного успіху в рамках процесу сек'юритизації. Такі популісти як Віктор Орбан, Сантьяго Абаскаль, Герт Вільдерс, Марін Ле Пен, Маттео Сальвіні та Аліс Вайдель скористалися цією гуманітарною кризою для підживлення своїх політичних програм. Використовуючи поетапний процес

сек'юритизації, вони окреслили кордони, що відокремили "ми" супроти "вони", сприяючи створенню атмосфери підвищеної ненависті й страху у громадськості. Вони стратегічно пов'язали кожне суспільне питання з міграцією, фактично зробивши її основною темою своїх політичних платформ, прагнучи схилити громадську думку на свою користь шляхом штучного зміцнення таких зв'язків.

Під час нещодавніх виборів в Іспанії з'явився яскравий приклад цього явища. Йоланда Діас, лідерка партії Sumar (Зелені — Європейський вільний альянс (EFA) — Ліві) та віцепрем'єр, запропонувала запровадити базовий спадок (universal inheritance) у розмірі 20 000 євро, щоб забезпечити рівність можливостей у суспільстві. Однак Сантьяго Абаскаль і його партія Vox (Європейські консерватори та реформісти (ECR)) рішуче виступили проти цієї пропозиції, стверджуючи, що "новина вже поширилася в Марокко, і люди прийдуть до Іспанії за цими грошима". Це твердження виявилось проблематичним з двох причин. По-перше, скріншот, яким вони поділилися як доказом, був фальшивим — такої новини не існувало. А по-друге, твердження підірвало зусилля, спрямовані на подолання соціальної нерівності в суспільстві. Створюючи наратив, який пов'язував міграцію із запропонованою політикою, вони не лише привернули увагу до міграції, але й почали позиціювати свою партію як "єдину організацію, здатну розв'язувати цю проблему".

Намагаючись протистояти зростанню впливу ультраправих, деякі політики вирішили віддзеркалити їхню риторику, пропонуючи заходи, подібні до тих, що підтримуються цими фракціями. Данія є яскравим прикладом — її соціал-демократи зайняли антимігрантську позицію, впроваджуючи жорсткі заходи, що включають прикордонний контроль і такі суперечливі закони як "закон про гетто" і "нульовий цільовий показник міграції". Спочатку їхня стратегія здавалася ефективною: ультраправа популістська Данська народна партія (Ідентичність і демократія (ID)) знизилася свій рейтинг з 21,1% до 8,7%. Однак зараз на політичному ландшафті з'явилися ще дві ультраправі партії, які в сукупності мають 16% голосів і неухильно набирають обертів. Франція є найсвіжішою ілюстрацією цієї тенденції — Марін Ле Пен заявила про "ідеологічну перемогу" після успішного відкликання початкової версії нового міграційного пакту Франції, змусивши Еммануеля Макрона та його партію прийняти більш жорстку і суперечливу, з точки зору Конституції, ітерацію пакту. Варто зазначити, що парламентській групі Ле Пен не вистачило впливу, щоб самостійно досягти цього — вони співпрацювали з так званими "правоцентристами" з партії "Республіканці" (Європейська народна партія (EPP)), щоб запровадити ці зміни. Однак, в той час, як електоральна підтримка Ле Пен зростає, рейтинги "Республіканців" і "ліберальної" партії Макрона знижуються. Надаючи Ле Пен такої видимості, ці партії мимоволі надали їй легітимності та популярності. Крім того, така динаміка сприяла зростанню суспільного невдоволення як політичним істеблішментом, так і самим демократичним процесом. Риторика політиків, які закликали голосувати за них, щоб запобігти піднесенню ультраправих, була підірвана зростанням розчарування громадян, які не бачать особливої різниці між цими фракціями-конкурентами.

Зусилля Європейського Союзу щодо екстерналізації міграції та зменшення її помітності розпочалися задовго до громадянської війни в Сирії. Іспанія, наприклад, історично має аналогічні міграційні угоди з Марокко та Сенегалом. Після громадянської війни в Сирії відбулося помітне збільшення як операцій Frontex (Європейської агенції з охорони зовнішніх кордонів країн-членкинь ЄС), так і нових дипломатичних зусиль щодо цього питання. Найбільш широко обговорюваною стала угода з Туреччиною. Але, на жаль, за винятком реакції групи Зелених/EFA, як першопочаткова, так і подальша жорстка негативна реакція на цю угоду була мінімальною. Згодом президент Ердоган зважив на зміну міждержавних відносин і зростаюче домінування Туреччини, що спонукало його використати цю новознайдену владу для стримування таких європейських реакцій, коли Ердоган вважав це за потрібне. Його послання було лаконічним: "Не провокуйте мене — або я відкрию кордони".

Вперше Ердоган використав цю риторику в 2016 році, коли Європейський парламент вирішив призупинити переговори з Туреччиною про членство. Однак кожен, хто ретельно згадуватиме, може усвідомити, що Ердоган від самого початку не мав наміру на членство в ЄС, та використовував цей процес лише як інструмент для пошуку зовнішньої підтримки та реалізації свого політичного порядку денного в перші роки перебування при владі. Враховуючи, що ця заява була зроблена у 2016 році,

коли міграційна угода була щойно підписана, можна зрозуміти, що Ердоган заявляє, що відкриє двері для мігрантів в Європу, якщо буде будь-яке втручання в його стиль правління та напрямок, в якому він поведе Туреччину в майбутньому. Оскільки Європейський Союз дуже добре, як принаймні це виглядає, зрозумів це послання, Ердоган діяв так, як хотів, що не вважалось проблемою аж до 2020 року. Однак у 2020 році Ердоган вирішив скористатися своїми важелями впливу і відкрив кордони, що призвело до вражаючих наслідків. Анкара звинуватила Афіни в застосуванні непропорційної сили проти мігрантів, а Афіни тицьнула в Анкару, звинувативши її в експлуатації мігрантів в політичних цілях. Такий сценарій здавався дивним, бо першопричиною був не пов'язаний з Грецією чи ЄС напад Росії на турецькі війська в Сирії. Таким чином, справжні наміри, що стоять за цими діями, залишаються незрозумілими. Виникли припущення щодо мотивів — ці дії могли бути зумовлені бажанням збільшити фінансування з боку ЄС або змусити НАТО і ЄС втрутитися в сирійський конфлікт. Попри те, що такі цілі не були досягнуті, Ердоган врешті-решт вирішив вищезгадані дії припинити.

Через рік подібний інцидент стався між Марокко та Іспанією, але цього разу мотивація виглядала чіткішою. Визнання Трампом суверенітету Марокко над Західною Сахарою не сприяло розв'язанню суперечок між Іспанією та Марокко. У квітні 2021 року, коли Брахім Галі, генеральний секретар Сахари, звернувся за допомогою в лікуванні від COVID-19 до Іспанії без попереднього повідомлення Марокко, в Рабаті (столиці Марокко) вирішили відмовитися від подальшої співпраці. В результаті близько 8 000 людей перетнули кордон і потрапили до Сеути (іспанського автономного ексклава, оточеного Марокко на суходолі). Після цих подій Каріма Беняїч, посол Марокко в Іспанії, вказала на прямий зв'язок між присутністю Брахіма Галі в Іспанії та нерегулярним перетином кордону, припускаючи мотиви помсти. Вона підкреслила, що "є дії, які мають наслідки у міждержавних відносинах". Цей інцидент висвітлює хитросплетіння і постійну напруженість у відносинах між Іспанією та Марокко, продемонструвавши швидкий вплив дипломатичних дій або їх відсутності на динаміку кордонів і так зване міжнародне співробітництво у сфері міграції.

Висновки

Ми наближаємося до завершення процесу сек'юритизації міграції. Хоча розпочату сек'юритизацію не так легко скасувати, вона також не є незворотною. Сек'юритизоване формулювання питання вимагає багатограних зусиль, спрямованих на те, щоб кинути виклик усталеним наративам, політиці та сприйняттям, спрямованим проти сек'юритизації. На прикладах Данії та Франції ми бачимо, що шлях слідування ультраправій риториці не допоміжний — слідування цій риториці блокує зростання популярності вищезгаданих партій та не надає їм легітимності. На прикладі Туреччини та Марокко ми бачимо, що екстерналізація проблеми також не приносить зиску. І хоч деякі Зелені партії також почали, на жаль, йти шляхом Данії та Франції, існують і шляхи, що можуть зірвати процеси сек'юритизації.

Перш за все, необхідно поставити під сумнів уявлення про те, що та чи інша проблема становить екзистенційну загрозу, яка вимагає негайних дій. Десек'юритизація передбачає зміну дискурсу навколо проблеми, включаючи впровадження альтернативних наративів і перспектив. Цей процес має на меті зруйнувати панівний наратив, який розглядає конкретні питання, такі як міграція, виключно в контексті проблем безпеки. По-друге, для подолання обмеженої риторики, орієнтованої на безпеку, вкрай важливо відстоювати політичні реформи, орієнтовані на дотримання прав людини. Надаючи пріоритет політиці, заснованій на правах людини, ми виходимо за межі безпекоцентричного підходу. По-третє, важливим є інформування громадськості про багатогранність цього питання. Наприклад, сприяння розумінню тонкощів міграції допомагає протистояти наративам, що ґрунтуються на страху, допомагає формувати витончені та емпатійні погляди. Нарешті, відіграє ключову роль і активізм, що здійснюється в рамках закону. Протидія сек'юритизації передбачає юридичні дії, адвокаційні кампанії та мобілізацію громадянського суспільства. Судові справи, правозахисна діяльність та протидія політиці дискримінації роблять значний внесок у зміну наративу та політичної атмосфери.

Сердар Шенгезер

Список використаних джерел

AFP Factual.(2023, July 18). El diario El Mundo El diario El Mundo no escribió sobre el eco en redes marroquíes de los 20.000 euros de Yolanda Díaz. <https://factual.afp.com/doc.afp.com.33PC3UW>

Balzacq, T. (2005). The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context. *European Journal of International Relations*, 11, 171 – 201.

Barbulescu, R., & Grugel, J. (2016). Unaccompanied Minors, Migration Control and Human Rights at the EU's Southern Border: The Role and Limits of Civil Society Activism. *Migration Studies*, 4(2), 253–272.

Buzan, B. G., Wæver, O., & de Wilde, J. H. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner.

DW. (2016, November 25). Erdogan threatens to open borders. <https://www.dw.com/en/erdogan-threatens-to-open-borders-after-european-parliament-vote/a-36518509>

Euromed Monitor. (2022, February 7). Disguised Racism: Denmark's discriminatory, punitive and counterproductive Ghetto Package. Euromed Monitor. <https://euromedmonitor.org/en/article/4898/Disguised-Racism:-Denmark%E2%80%99s-discriminatory,-punitive-and-counterproductive-Ghetto-Package>

Euronews with AFP & AP. (2023, December 20). Far-right hails 'ideological victory' as France passes hardline immigration bill. Euronews. <https://www.euronews.com/2023/12/20/far-right-hails-ideological-victory-as-france-passes-hardline-immigration-bill>

Ferrer-Gallardo, X., & Gabrielli, L. (2022). The Ceuta Border Peripeteia: Tasting the Externalities of EU Border Externalization. *Journal of Borderlands Studies*, 37(3), 645–655.

France24. (2020, March 3). Erdogan warns Europe to expect 'millions' of migrants after Turkey opens borders. <https://www.france24.com/en/20200303-erdogan-warns-europe-to-expect-millions-of-migrants-after-turkey-opens-borders>

Léonard, S. (2011). EU border security and migration into the European Union: FRONTEX and securitisation through practices. *European Security*.

Szalai, A., & Göbl, G. (2015). *Securitizing Migration in Contemporary Hungary*. Budapest: Central European University, Center for EU Enlargement Studies.